

Szép Ernő

EMBERSZAG

részlet

Délután

Menni, menni megint.

Azt a véghetetlen unalmas felzárkózásra való csábítást (sűrűbb lett, mint délelőtt volt), a hozzáfűzött fenyegetésekkel és durva kitételekkel, azt mind nem fogom már említeni. Késő estig marcangoltak evvel.

Fájt megint minden lépés, akárcsak reggel, mikor elindultunk. És ez az ernyesztő, füllesztő hőség. Inkább az eső szakadna. Azért is dühöngenek úgy a hajcsáraink, mert szenvednek ők is a melegtől. Legjobban szenvedhetnek azok az urak, akik a bundát vették föl erre a kirándulásra. Sajnálom nagyon őket.

Éppen ilyen hőségben vánszoroghattak a zsidók, és több teherrel talán, és betegekkel és gyöngé vén nénikkel és reszkető fejű aggastyánokkal és kicsi gyerekekkel, azok a zsidók, akiket valaha Spanyolországból kikergettek. Meg akiket űztek kifelé Angliából, Franciaországból, Bajorországból, Szászországból, Württembergből, Ausztriából, mindenünnét. Hőségben meg viharban meg jégeső alatt meg dermesztő hidegben, sötét ködökben vonultak így, ahogy most mi vonulunk.

Orvost

Megállanak előttünk egymás után a sorok. Valami baj van előrébb. Megáll a mi sorunk is. Öt perc múlva megint járhatunk. Akkor hátulfelől jön az *avizó*: orvost! Odasiet a táskás doktor: újra meg kell állani. Eltart egypár percig, hogy a doktor segít azon a valakin, akit elhagyott az ereje. Alig lépkedünk tíz percet, megint csak hallani, kicsit előrébb, az orvoshívást. És a hátunk megett is kell az orvos egy-két perc múlva. Most már itt marad a doktor hátul; akinek a helyére a sor szélén odaállott, az megy előre a doktor helyére. Előttünk, mögöttünk elkezdenek aggodalmaskodni, mi várhat rájuk is; egynek a szíve rossz, cukorbeteg a másik, harmadiknak lúdtalpa van, éppen tegnapelőtt kezdődtek a negyediknek az epeirritációi. N. igazgató úr is alig jár már a lábán; a tekintélyes hátizsákon felül (vagyis alul) nehéz kis bőröndöt is cipel (elemózsia), meg vastag pléd is borul a karjára. A kis bőröndöt elveszem tőle, az én poggyászom nem nehéz. Nekem meg A tanácsos úr imént ideadta a botját, egy darabig én használjam, majd aztán visszakéri. Pár perc múlva az utánunk következő sorból jelentkezett egy csontos kis ötvenéves forma ember: szívesen viszi tovább a N. igazgató úr kis táskáját meg a plédet, ha valami élelmiszert kap majd jutalmul. Néki csak közepes hátizsákja van, se takarója külön, se kézi csomagja. Az igazgató úr megtapogatta a derék kis ember felső karját. Az azt mondja:

– Nyugodt lehet, uram, futballoztam fiatalkoromba, a lábom is bírja, pincér vagyok, kérem.

Odaadtuk a bőröndöcskét, a plédet, kicsit megkönnyebbültünk.

Lövés

– Orvost! Orvost – megint. Hátulról. Pár perc múlva meg kell állani. Vesztegelünk vagy három percig, szalad az úttesten hátrafelé a tizedes. Kiabál:

– Mi lesz mán evvel a sok nyavalyás zsidóval.

Csend volt egy-két percig. Halljuk azután a tizedes szavát:

– Nem állsz fel? Nem állsz fel? Egy...

Mit akar ez?

– Kettő...

Csak nem üti meg azt a szerencsétlent? Bikacsek van ennek is a kezébe.

A hármát ki se mondta, nem, hanem pisztoly pukkan ott hátul. És vagy húsz másodperc múlva még egy lövés. Aztán ordít a tizedes előrefele:

– Indulj!

Senki nem nézett hátra, nem akartuk látni, amit láthattunk volna.

Kocogott visszafelé a tizedes, cigaretta a szájába.

Egypár perc múlva halljuk a mögöttünk járó sorból, hogy hetvenéves ember volt, akit lelőttek, súlyos cukorbeteg. Valami Máv. főtanácsos. Elájult, nem tudták magához téríteni. A tizedes, miután két golyót beléeresztett, lerugdalta az úttestről.

Hallgattunk.

Így tűnik el most egy élet, se gyászjelentés, se koszorús üveghintó, se papnak a kenetes beszéde, se családtagok gyászban, se jó cimborák, akik göröngyöt vetnek le a koporsóra.

Tovább, tovább

Meleg van, meleg van. Törülgetik homlokukat, orcájukat, nyakukat az emberek. Vánszorog mellettünk egy szekér, cseréppel megrakva. Ebben a percben kicsit feljebb jár a mi katonánk, oda mer szólani valaki a lóhajtó embernek:

– Hány kilométer még ide Csomád?

– Négy kilométer.

Négy. Hát ezt csak kibírjuk. Érdekes, a járást, legalább egyelőre, mindig jobban bírja az ember. Csak megállani rossz. Ha állottunk egy-két percig, sajog a talpam meg a lábom szára, a szíjat is akkor érzem jobban, ha vágja a vállamat; hátam is akkor kezdi igazán szenvedni a hátizsáknak azt a makacs nyomását. Z. ügyvéd úr ötpercenként átadja a jobb kezéből a bal kezének, balból a jobbnak azt a szép nagy disznóbőr táskát. És folyik délután is az a szíves segítség: a hátul jövők lejjebb meg feljebb húzzák az előttük járók hátizsákjának a szíját a vállakon. Legtöbben hajadonfővel vagyunk, a kalapot, sipkát kézbe vesszük. Szép zöld a tájék, vigasztalás, gondolom, mindenkinek, akinek egy kis szív van a szívében. Egy-egy szilfa, kőris álldogál a mezőbe, két szép fehér nyírfa meg úgy áll egész közel egymáshoz, mint két elegáns hölgy, ha találkoztak, és megállanak pletykálni. Hátul messzire meg jegenyék merednek egy sorban; díszszemlére állanak, a szemlét a teremtető isten tartja. És mögöttünk, még messzibb, halovány domb látszik, annak is fák vannak az oldalába szúrva, tetején ritkás kis erdő, fái közt fényes napvilág hasít átal. Barna pillangópár kerülgeti itt közel egymást, mint a bokszolók. De jó nekik, pillangóknak, jegenyének, nyírfának, legelő tehénnek, nekik nem kell zsidónak lenni.